

KLIMAATVERANDERING

De laatste jaren heeft de politiek de mond vol over de te verwachten klimaatverandering, die grote impact zal hebben op de ruimtelijke ordening in ons land. Met name de waterschappen stellen het thema centraal en stemmen hun beleid af op de notitie "Waterbeheer in de 21^e eeuw" waarin wordt gesteld dat vergaande maatregelen nodig zijn om de inwoners van Nederland tegen toenemende wateroverlast te beschermen. Er wordt in de nota daarbij onderscheid gemaakt in een drietal klimaatscenario's toegepast op korte (2015), middellange (2050) en lange (2100) termijn.

Met name het broeikas-effect wordt tegenwoordig al vaak verantwoordelijk gesteld voor bijvoorbeeld de extreme regenval zoals die afgelopen zomer Midden-Europa teisterde en leidde tot overstromingen van de Elbe en de Moldau. Toch zijn deze Praagse zomers uiterst zeldzaam, zo zeldzaam dat er geen enkel verband is aan te tonen met de CO₂-uitstoot. De opwarming van de aarde in de 20^e eeuw met ongeveer 0,6 °C is volstrekt onvoldoende om daarmee deze extreme gebeurtenissen te verklaren. Toch hebben de mensen het gevoel dat dit soort rampen steeds vaker optreedt, maar waarschijnlijk moet dit meer in verband worden gebracht met de toename van moderne communicatiemiddelen dan met het verfoeide broeikas-effect.

Ook biologen laten zich meeslepen in de klimaatdiscussie. Zo wordt al snel het recente broedgeval van Bijeneters in Groningen daarmee in verband gebracht. Maar ook de expansiedrift van soorten als de Wespenspin, de Sikkelsprinkhaan en tal van libellensoorten wordt verklaard met een verandering in klimaat.

Koolmezen krijgen problemen met het opvoeden van hun jongen omdat het aanbod van rupsen niet meer synchroon loopt met de broedtijd. Kikkers beginnen gemiddeld eerder te roepen in vergelijking met het begin van de 20^e eeuw. Veel planten hebben hun groeiseizoen met weken verlengd! Aan de basis van de discussie staat echter of we wel mogen spreken van een blijvende weer- of klimaatverandering. In de juiste terminologie bedoelen we met het weer de toestand van de atmosfeer op een bepaalde plaats op een bepaald moment. Bij de beschrijving van het klimaat gaan we evenwel uit van een lange periode, waarbij wereldwijd is afgesproken dat hiervoor een termijn van 30 jaar wordt genomen. Niet alleen langjarige temperatuur- en neerslaggemiddelden, maar ook afwijkingen daarop en de frequentie waarmee deze voorkomen worden daarin meegenomen. Het lijkt

derhalve nog wat vroeg om te spreken van een verandering van het klimaat. Feit is wel dat de laatste drie decennia in de periode van half april tot half mei de temperatuur in Nederland met gemiddeld 2 °C is gestegen. Deze stijging is vooral te wijten aan de zogenaamde Noord-Atlantische Oscillatie. De NAO-index is een maatstaf voor het verschil in luchtdruk tussen de depressie bij IJsland en het hogedrukgebied bij de Azoren. Bij een lage index (relatief geringe verschillen in luchtdruk) zijn de winters in Noordwest-Europa veelal streng, hetgeen doorwerkt in lagere temperaturen in de lente. De laatste 30 jaar is de index evenwel voornamelijk positief (grote luchtdrukverschillen), hetgeen tot uiting komt in hoge voorjaars temperaturen en minder strenge winters. In de eerste drie decennia van de twintigste eeuw hadden we overigens een soort gelijke periode. Over het optreden van de Noord-Atlantische Oscillatie is nog weinig bekend. Soms verandert de index nauwelijks gedurende tientallen jaren, soms zijn er grote jaarlijkse schommelingen.

Voor de bioloog zijn de temperatuursveranderingen vooral van belang als ze in verband worden gebracht met de fenologie van bepaalde soorten. Meten is weten. En daarom is het noteren van verspreidingsgegevens, zeker van vroege en late data in het seizoen, van eminent belang voor het begrip van veranderingen in ecosystemen. Maar laat ons niet te snel uitspraken doen over het klimaat. Daarvoor is de periode waarover de veranderingen hebben plaatsgevonden nog te kort en ontbreken lange biologische datareeksen om

daar verantwoord conclusies uit te kunnen trekken.

Meer zorgen zouden we moeten hebben over het politieke klimaat. Door een stop in de geldstroom om natuurgebieden aan te kopen, door weer jacht toe te staan in natuurgebieden, door een aflatende aandacht voor het milieu en door onvoldoende te investeren in het (natuur)onderwijs en daarmee in onze toekomst, wordt het menselijk welbevinden in de kern aangetast. En dat terwijl in 2003 meer dan vier miljoen mensen lid zijn van een organisatie die zich inzet voor natuur en milieu, een aantal dat bovendien nog steeds groeiende is. Het voordeel van het politieke klimaat is evenwel dat we er iedere vier jaar zelf verandering in kunnen aanbrengen.

A. Lenders